

ZENAIDA PALLY – O VOCE DE AUR A TEATRULUI LIRIC ROMANESC

DOI: 10.5281/zenodo.3631479
CZU: 792.54(478)(092)

Traian ICHIM

E-mail: ichimtraian@yahoo.com

Universitatea Transilvania din Brașov (România)

ZENAIDA PALLY – A GOLDEN VOICE OF THE ROMANIAN LYRIC THEATER

Summary. This year marks one hundred years since the birth of a great artist, born in Bessarabia, the one who carried the fame of the Romanian nation beyond the borders of the native place. A name covered with glory both in Romania, where she was first soloist for almost thirty years at the National Opera House in Bucharest, as well as abroad, achieving important successes in big musical centers. Highly appreciated in Romania, the mezzo-soprano Zenaida Pally proudly represents the talent of this people on big stages of the world. Through the prism of her talent, she has won the sympathy of even the most demanding audience, her performance always bursting with applause and admiration, praises that we find in various chronicles appeared after the extraordinary shows with her participation.

This article is intended to be a tribute, and at the same time a commemoration, for the one who has been and will remain in the history of opera theater a true diva of the lyrical scene, a special artist, born on our mioritic lands. The one who delighted the whole world with her talent and charm. Artist and creator, whose life was definitely one dedicated to the service of art.

Keywords: mezzo-soprano, opera theater, Bessarabian singers, Romanian lyrical tradition, National Opera Theater from Bucharest.

Rezumat. În 2019, se împlinesc o sută de ani de la nașterea unei mari artiste originare din Basarabia, Zenaida Pally, care a dus faima neamului românesc dincolo de granițele locului de baștină. Un nume acoperit de glorie atât în România, unde este prim-solistă timp de aproape trei decenii la Opera Națională din București, cât și în străinătate, obținând succese memorabile în importante centre muzicale. Mult apreciată în România, mezzo-soprana Zenaida Pally reprezintă cu mândrie talentul acestui popor pe mari scene ale mapamondului. Prin prisma talentului său ea a cucerit simpatia chiar și a celui mai pretențios public, prestația sa stârnind de fiecare dată ropote de aplauze și admirație, elogiile pe care le regăsim în diverse cronici apărute după spectacolele extraordinare cu participarea sa.

Acest articol se dorește a fi un omagiu și, totodată, o comemorare pentru cea care a fost și va rămâne în istoria teatrului de operă o adevărată divă a scenei lirice, o artistă desăvârșită, născută pe meleagurile noastre mioritice. Cea care a încântat o lume întreagă cu talentul și farmecul său. Artist și creator, a cărei viață a fost, cu siguranță, una dăruită slujirii artei.

Cuvintele-cheie: mezzo-soprană, teatrul de operă, cântăreți basarabeni, tradiția lirică românească, Opera Națională din București.

Zenaida Pally, cântăreață de operă, născută la 10 iunie 1919 la Soroca, a învățat concomitent la Academia de Arte Frumoase, secția pictură, și la Academia de Comerț din București. În 1940 se înscrie la Conservatorul din capitala României, unde studiază canto cu Elena Saghin. Tot în acea perioadă apare în calitate de solistă în concerte susținute de Corul Radiodifuziunii Române [1; 2].

În 1945, mezzo-soprana Zenaida Pally, un talent remarcabil și promițător, devine solistă a Operei Naționale din București, unde obține succese deosebite cu rolurile: Amneris (*Aida*); Eboli (*Don Carlo*); Azu-

Zenaida PALLY
(10.06.1919–26.06.1997)

cena (*Il Trovatore*); Carmen (*Carmen*); Ulrica (*Un Ballo in Maschera*); Mrs. Quickly (*Falstaff*); Dalila (*Samson și Dalila*); Adalgise (*Norma*); Octavian (*Der Rosenkavalier*); Ortrude (*Lohengrin*); Marina (*Boris Godunov*); Sphinxul (*Oedipus*), precum și cu multe alte roluri care au consacrat-o și i-au adus celebritate. Totodată, Zenaida Pally este angrenată în numeroase concerte la radio, emisiuni TV și înregistrări, toate aducându-i, în scurt timp, o faimă de adevărată vedetă [3; 4].

Mezzo-soprana este o colaboratoare permanentă a Filarmonicii „George Enescu”, fiind invitată de aseme-

Foto 1. Zenaída Pally în cronică timpului.

nea să susțină spectacole și concerte în compania altor teatre de operă și a filarmonicilor din toată România.

Primadonă a Operei bucureștene, Zenaída Pally se bucură de un larg renume internațional, fiind solicitată de multe instituții culturale de peste hotare. Ea reprezintă cu succes talentul poporului român pe mari scene ale lumii, precum: Grande-Opera de Paris, Théâtre Royal de Mons, Opera din Sarajevo, Opera Națională din Belgrad, Opera Națională din Montevideo, Teatro Politeamo Greco, Teatro Petruzzelli etc. Prin prisma talentului său, mezzo-soprana Zenaída Pally a cucerit simpatia publicului în Germania, Franța, Belgia, Danemarca, Ungaria, Iugoslavia, Cehoslovacia, Polonia, Uruguay ș. a. Prestația sa artistică a fost aplaudată la Berlin, Leipzig, Dresda, Copenhaga, Leningrad, Moscova, Tbilisi, Odessa, Dublin, Cairo, Mexico, precum și în multe alte centre muzicale internaționale [5; 6]. Mezzo-soprana Pally susține concerte memorabile alături de mari orchestre filarmonice, sub bagheta unor dirijori celebri ca: Herbert Kegel, Heinz Bongartz, Edgar Doneux, Francesco Molinari-Pradelli, Kurt Adler, Carol Litvin și mulți alții [7].

Cronicari de pe întreg mapamondul au elogiat creația Zenaidei Pally, solista beneficiind de cele mai înalte aprecieri din partea criticii de specialitate pentru calitățile sale artistice excepționale. Un ziar românesc scria că, mezzo-soprana „avea o voce pătrunzătoare și amplă, a cărei forță artistică era amplificată de un joc totdeauna intens și pătimaș”, totodată, „interpretările sale conturează în imagini sculptate și de neuitat fizionomiile eroinelor clasice” [8]. Zenaída Pally, avea „o voce splendidă și catifelată, amplă și egală în toate registrele, un somptuos contralto de o generozitate și sensibilitate extraordinară, se adapta cu ușurință la multitudinea de roluri abordate și se plia pe cele mai diverse caractere, fiind la fel de strălucitoare și simțindu-se la fel de comod în: prințesa Amneris; bătrâna și tragică Azucena; dar și în șarmanta Carmen sau tână-

rul Octavian. O voce și o artistă complexă! Eroinele rolurilor jucate de Zenaída Pally au avut întotdeauna un amestec de veselie generoasă și grație tristă, în care publicului îi era permis să ghicească propria sensibilitate a artistei” [8]. O astfel de caracterizare îi făcea Zenaidei Pally cronicarul ziarului „Contemporanul” în anul 1962, o descriere ce remarcă și accentuează nu doar calitățile vocale excepționale ale cântăreței, ci și talentul său actoricesc, întotdeauna pus în valoare cu multă știință de faimoasa artistă.

În aceeași ordine de idei, Nicolae Miu, un renumit doctor de la Cluj, un fin cunoscător și un mare meloman al genului liric, își amintește în cartea sa despre celebra mezzo-soprană: „Primul spectacol în care am urmărit-o pe Zenaída Pally la Cluj a fost *Carmen* de Bizet, rol pregătit în cele mai mici amănunte, inclusiv ca mișcare și dans, cu o pasiune și un efort fantastic. Zenaída Pally a strălucit în acest fascinant și solicitant rol, iar publicul clujean a răsplătit-o cu aplauze frenetice. Rolul Azucenei, din *Trubadurul* de Verdi, a fost o altă realizare deosebită a cântăreței, în care primau frumusețea vocii și inteligența frazării. Însă, după mine, cel mai frumos rol al său – atât muzical, cât și scenic, a fost cel al lui Amneris din *Aida* de Verdi. Ea cânta această partitură extrem de nuanțat, cu o interiorizare aparte și reușea să-și caracterizeze perfect personajul prin interpretarea muzicală. Amneris a fost cea mai mare izbândă a artistei, iar eu nu am văzut o interpretare mai bună a acestui rol, nici la Paris și nici la Milano” [9].

Astfel, putem vedea ce norocos a fost publicul acelor timpuri, de a o putea urmări pe Zenaída Pally în diverse roluri, realizând diverse personaje. O mărturie legată de evoluția Zenaidei Pally este și cea a lui Stephan Poen¹: „cine a văzut-o interpretând pe scenă, are sentimentul că a cunoscut-o de aproape, că a stat

¹ Medic foniator, muzicolog și bariton român. Stabilizat în Italia din 1986. Membru al Academiei de Științe din New York.

de vorbă cu ea, căci teatrul și viața erau atât de strâns legate pentru această artistă, încât a juca un rol a fost un fel de a se destăinui pe sine însăși. Jocul ei era întotdeauna impecabil, susținut de vastele cunoștințe despre rolurile abordate, și o extraordinară sensibilitate capabilă de a reda cele mai subtile nuanțe” [10].

În urma unui spectacol la Opera Națională din București cu *Oedip*-ul enescian, revista „Muzica” constata: „Deși susține un rol mic, al Sfinxului și numai din culise, Zenaida Pally are o creație impresionantă. Vocea amplă și generoasă în decursul unei singure scene ne dezvăluie multiple stări sufletești” [11]. Tot despre partitura în cauză, de această dată înregistrată pe disc, renumitul muzicolog român, Anca Florea, scria că Zenaida Pally a conturat un incredibil Sfinx, cu o forță telurică [12]. Or, un mare artist, chiar și fără să apară în fața publicului, într-o scenă destul de scurtă, reușea să se remarce și să obțină toată admirația spectatorilor.

Un capitol aparte alcătuiesc piesele de recital și în special lied-urile, pe care Zenaida Pally reușea să le interpreteze cu o sensibilitate aparte. O varietate de stiluri, epoci și compozitori, de la preclasici la clasici și mai apoi la muzica contemporană, totul a fost studiat cu deosebită atenție în detaliu. Totul a fost tratat cu maximă seriozitate, deoarece artista considera că, indiferent dacă interpretezi o arie într-un recital sau un rol mai mic sau mai mare într-o operă, responsabilitatea actului de creație artistic și respectul pentru public trebuie să fie același. Scena a fost viața sa, iar aplauzele au fost hrana sufletului. Tot repertoriul de operă a fost interpretat de artistă în original, unele lucrări chiar în mai multe limbi, reușind astfel să cânte celebra partitură de *Carmen* în franceză, germană, italiană și română, dând dovadă de o mare adaptabilitate și un spirit artistic complex [6].

Pe lângă un repertoriu amplu, imprimat cu diverse personaje din operele lui G. Verdi, A. Borodin, M. Glinka, P. I. Ciaikovsky, A. Dargomâjsky, G. Enescu sau G. Bizet, mezzo-soprana a interpretat un palmares impresionant de lucrări vocal-simfonice, printre care: *Carmina Burana* de C. Orff, *Requiem*, *Motet*, *Missa* în do minor de W. A. Mozart, *Simfonia a IX-a* și *Missa Solemnis* de L. van Beethoven, *Simfonia fantastică* și *Simfonia dramatică Romeo și Julieta* de H. Berlioz, *Das Lied von der Erde* de G. Mahler, *Requiem* de G. Verdi, *Stabat Mater* de G. B. Pergolese, *Amorul vrăjitor* de M. de Falla, *Große Messe* în si minor de J. S. Bach, *5 cântece* de R. Wagner, *Rapsodie pentru mezzo-soprană* de J. Brahms, precum și multe alte lucrări din creația universală. Astfel, regăsim o dexteritate remarcabilă, dar și o abilitate deosebită pe care le-a avut Zenaida Pally în abordarea diferitor genuri muzicale. Prestanța sa, cu care a reușit să aborde-

ze această paletă repertorială diversă, este dovada unui ilustru cântăreț și muzician.

Zenaida Pally a colaborat cu mai multe case de discuri, printre care: „Melodia” (Uniunea Sovietică), „Eterna” (Germania), „Supraphon” (Cehoslovacia), „Pathe Marconi” (Franța), „Electrecord” (România), studiouri de înregistrări din Polonia, Ungaria etc. Un fapt interesant descoperim într-o publicație germană din anul 1967, în care editorul de la Berlin făcea anunțul: „Următorii artiști internaționali importanți sunt auziți pe discurile „Eterna” pentru prima dată în 1967: Isaac Stern, Grace Bumbry, Lisa Della Casa, Zenaida Pally și Georg Solti. De asemenea, avem noi versiuni discografice cu Yehudy Menuhin, Svjatoslav Richter, David Oistrach, Vladimir Horowitz, Hermann Prey, Wolfgang Sawallisch, Maria Calas, Herbert von Karajan, Dietrich Fischer-Dieskau și Hilde Guden” [13]. Această paletă de nume importante din lumea muzicii, printre care se regăsește și mezzo-soprana originară din Basarabia, Zenaida Pally, nu poate decât să demonstreze valoarea și aprecierea de care se bucura cântăreața noastră de operă.

Pe parcursul carierei sale i-a avut parteneri de scenă pe: V. Martinoiu, E. Dima, D. Ohanesian, V. Tretiak, N. Rossi-Lemeni, N. Herlea, C. Stavru, L. Spiess, E. Tumageanean, M. Mirea, O. Enigarescu, E. Marinescu, P. Harasteanu, M. Ianculescu, G. Papp, C. Ujeicu, R. Nemet, M. Bakatchek, T. Kostor, A. Lance, Mario del Monaco, P. Ștefănescu-Goangă, G. Zobjian și alți interpreți legendari, care au recunoscut-o ca pe un nume important al scenei lirice internaționale.

Din frânturile de cronici, acele documente ramase în timp ca dovadă incontestabilă a unui parcurs artistic prodigios, putem desprinde imaginea unei personalități de excepție din lumea muzicii. Despre potențialul său vocal, precum și despre jocul său în scenă, s-a scris: „Minunata cântăreață și artistă, Zenaida Pally, a cucerit publicul cu măiestria ei vocală și bogăția intonației în *Habanera*. Virtutea din *Seguidilla*, dramatismul din scena de poveste, a fost exprimată de artistă cu o forță impresionantă” [14]; „D-na Zenaida Pally are un contralto excepțional pe care îl folosește cu o ușurință neobișnuită. Ea trece fără efort, într-un mod remarcabil, de la agilitățile în registrul acut la agilități în registrul grav” [15]; „Stăpânirea vocală a interpretării artistei este atât de mare, încât este greu să poți să-ți imaginezi pe altcineva interpretând rolul lui *Carmen* într-un mod mai bun” [16]; „Ceea ce caracterizează melodia lui Z. Pally este un ton foarte plăcut, o muzicalitate fină și o interpretare artistică superioară” [17]; „Z. Pally are o voce frumoasă de mezzo-soprană cu un timbru catifelat de o mare frumusețe” [18]; „Z. Pally a obținut un succes răsunător în *Carmen* pe

scena din Budapesta. Vocea tinerei mezzo-soprane este una dintre cele mai frumoase voci pe care le-am auzit vreodată. Artista are o voce arzătoare, în același timp catifelată și bine cultivată. Aceste caracteristici se interconectează cu un joc excepțional. Rolul dificil al lui Carmen a fost realizat cu un temperament aprins și cu o artă scenică rar întâlnită” [19]; „Zenaida Pally are o voce minunat de frumoasă. Ea cucerește din prima notă, cu forța, modularea și bogăția timbrului ei” [20]; „Lucrările vocal-simfonice interpretate de Z. Pally au făcut o impresie grozavă. Vocea ei amplă și profundă, egală în toate registrele, este impresionantă. Înzestrată cu calități vocale excepționale, ea le poate folosi pentru a sublinia nuanțele cele mai delicate ale operei muzicale, interpretate de ea” [21]; „Zenaida Pally are o voce magnifică, sonoră și cu o paletă vocală impresionantă” [22]; „Z. Pally în Amneris din *Aida* a dezvăluit un talent remarcabil. O mezzo-soprană cu o voce frumoasă și pură a fost răsplătită cu aplauze binemeritate” [23].

Vorbind despre personalitatea Zenaidei Pally, trebuie spus că a fost unul dintre primii artiști din România onorați cu înaltul titlu de Artist al Poporului (1962) și Laureat al Premiului de Stat (în 1953 și 1960). Zenaida Pally a fost membră a juriului la Concursul „George Enescu”, ediția anului 1961, iar din 1971 se mută în Germania, unde își desfășoară activitatea la Teatrul de Operă de Stat din Saarbrücken, fiind membră a acestei instituții până în anul 1977.

Care ar fi secretul ascensiunii excepționalei Zenaida Pally? Nici calitatea vocii, nici pasiunea în sine pentru muzică nu valorează mare lucru dacă nu sunt dublate de aspirația către perfecțiune, pe care un artist adevărat o are în sânge. În muzică au reușit numai cei care au fost conștienți că scena nu e un loc pentru compromisuri, numai cei care s-au dedicat slujirii ei într-un mod exemplar. Zenaida Pally s-a născut și a trăit pentru muzică. Artista a reușit să poarte spre eternitate valorile profunde ale umanității prin prisma talentului și dăruirii de sine.

George Enescu spunea că artistul trebuie să se odihnească prin muncă. Pe scenă sunt importante, ca și în viață de altfel, câteva lucruri: autenticitatea, rigoarea, sinceritatea, degajarea și naturalețea. Orice gest nefiresc, orice comportare artificială, chiar și un pas făcut la întâmplare, sunt falsuri pe care publicul le sesizează și le amendează drastic. Zenaida Pally a fost artistul liric complex, plină de pasiune, seriozitate, cultură profundă, talent sau har divin, valorificat și dăruit publicului meloman! Cântăreața a reușit să transforme fiecare spectacol în care a participat într-un eveniment.

BIBLIOGRAFIE

1. Buzilă S. Enciclopedia interpreților din Moldova. Chișinău: Museum, 1999. 499 p.
2. Constantinescu Luminița. Mezzo-soprana Zenaida Pally o voce care se naște odată la 100 de ani, magnifică, monumentală, percutantă, fenomenală! [on-line] (<http://revistamuzicala.radoromaniacultural.ro/?p=5244>) (vizitat la 29.08.2019).
3. Sava I., Vartolomei Luminița. Dicționar de muzică. București: Editura științifică și enciclopedică, 1979, 225 p.
4. Sava I., Vartolomei Luminița. Muzica și muzicieni. București: Romfel, 1992. 202 pagini.
5. Dicționar enciclopedic român, vol. III. București: Editura Politică, 1965. 911 p.
6. Broșură de prezentare a artistei, material apărut la: Întreprinderea poligrafică „Grafica Nouă” (Office for artistic and shows in R.P.R., Ostar, Bucharest, Calea Victoriei nr. 174), 1964.
7. Cosma V. 40 de ani în fotoliu de orchestră – eseuri, studii, cronici muzicale. București: Editura Muzicală a Uniunii Compozitorilor din Republica Socialistă România, 1986. 385 p.
8. Publicația „Contemporanul”, București, 6 aprilie, 1962.
9. Miu N. Amintiri din sala Operei clujene. Cluj-Napoca: Casa Cărții de Știință, 2000. 148 p.
10. Poen S. Centenar Zenaida Pally... glas fluvial și temperament vulcanic ... [on-line] (<http://revistamuzicala.radoromaniacultural.ro/?p=39736>) (vizitat la 29.08.2019).
11. Revista „Muzica”, nr. 11-12, București, 1961.
12. [on-line] http://www.edituracasaradio.ro/files/prod/prod-501-22_septembrie_1958.pdf (vizitat la 29.08.2019).
13. Publicația „Musik und Gesell Schaft”, nr. 5, Henschelverlag Berlin, Mai 1967.
14. Publicația „Muzykal'naya zhizn”, Moskva, 1960.
15. Publicația „Le Drapeau Rouge”, Bruxelles, aprilie, 1960.
16. Publicația „Novosibirsk”, octombrie, 1962.
17. Publicația „Tbilisi”, noiembrie, 1962.
18. Publicația „La Jeunesse de Georgia”, noiembrie, 1962.
19. Publicația „Színház És Mozi”, Budapest, 1950.
20. Publicația „Pravda”, Moskva, septembrie, 1954.
21. Publicația „Sovetskaya Kul'tura”, Moskva, septembrie, 1954.
22. Publicația „Gramophone Record Review”, London, 1957.
23. Publicația „Standar Mladich”, Wersaw, 1958.